

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Dictamen Illustrissimi ac Reverendissimi P. Mag. Fr.
Gabrielis Adarzo de Santander, Episcopi Viglevanensis,
Ad Interrogata respondens Circa Exclusivam, quandoque
à Principibus interpositam, ne ...**

Adarzo, Gabriel

Francofurti, 1660

[§. V.]

urn:nbn:de:hbz:466:1-10517

repræsentando Sacris, & Eminentissimis Electori-
bus, qui solum prodesse valent pro damno everten-
do, mala Ecclesiæ imminentia, ex Titij inthroniza-
tione: ergò licitè, immò debitè, & laudabiliter
Exclusivam. Principes interponent ad beneficium
Ecclesiæ.

Videatur Cajetanus *ad articulum 1. dictæ quest. 70.* Soto *lib. 5. de just. quest. 5. art. 1.* Navarrus *in Enchirid. cap. 18. num. 54.* Reginaldus *lib. 24. cap. 3. sect. 6. num. 55.* Qui *num. 57.* benè notat, crimina de quibus procedit doctrina, non debere esse notoria; quia etiam si secreta sint, & occulta, dummodò tamen inferant damnum publi-
cum, & in illud vergant, sufficit ut instet obligatio, ea denunciandi: ut Hæresis proditio, crimen Laesæ Majestatis &c. quæ semper summo secreto peraguntur: Omitto nunc plura alia ad favorem Exclu-
sivæ, dicenda post solutionem argumentorum, ut in loco magis proprio;

§ V

Vindicatur ab impugnationibus Exclusiva.

SEd contra illationes: §. 4. *num. 48. & 49.* arguitur 51
Sic: Etiam si demus licitum esse Principi seculari
diligentiam apponere ne eligatur in Pontificem ille,
de quo

de quo prudenter timet, quòd pacem publicam profligabit; non tamen permissum, & licitum est ei, dare Exclufivam, ergo: Antecedens probatur: nam Exclufiva videtur medium illicitum, cùm peccet in multis: Ergo. Antecedens probatur ex obijciendis.

Quod Exclufiva non inquinetur temeritate Iudicij.

Primò peccat Exclufiva temeritate iudicij, nam tota fundatur in præfumptione de improbitate exclusi, & de nocumento ab ipso Ecclesiæ inferendo: sed iudicium hoc est illicitum, utpote contra iustitiam. Vnde D. Thomas 2.2. *quest. 60. art. 4.* docet, quòd etiam si aliquando existant rationes aliquæ dubitandi de improbitate alterius, debemus ex iustitia interpretari eas in meliorem partem ad favorem Personæ: Ergò.

54 Respondeo distinguendo minorem, si iudicium esset temerarium, concedo quòd esset illicitum: si verò iudicium sit prudens, nego quod sit illicitum: Tunc autem iudicium de improbitate alicujus est prudens, quando scilicet indicia de improbitate, ipsa se produnt & manifestant. Vide Azorium

tom.

tom. 3. lib. 13. cap. 11. dub. 3. Layman *sect. 5. tract. 3. p. 2 cap. 2.*
 quod est, *de judicio temerario*: Tannerum, *disp. 4. de just.*
quest. 3. num. 49. qui allegat Valentiam, & Aragonium:
 Et ratio hujus doctrinæ est, quia quando indicia
 improbitatis ipsa se produnt, proximus amittit jus
 existimationis suæ, respectu illius, cui improbitas
 sufficientibus indicijs est cognita: Et ideo Princeps,
 qui, ut supponimus, ex validis motivis de improbi-
 tate Titij, format judicium prudens de ea, nullatenus
 facit contra justitiam: & semel formato dictamine
 prudenti de improbitate, tenetur ex justitia, & ex
 charitate adhibere media, ne illius improbitas bono
 publico noceat. Videatur Molina *de just. tract. 4. disp.*
14. Lessius *lib. 2. de just. cap. 29. dub. 4.* Layman loco cita-
 to, *num. 4. in fine*: Reginaldus *lib. 24. num. 29. versu Tertium*
 documentum: Tannerus *disput. 4. de just. quest. 3.*
num. 49.

Nec est contrarius D. Thomas citatus in argu- 55
 mento, nam apertè loquitur in casu dubij, quando
 scilicet indicia talia sunt, quæ solùm generent judi-
 cium dubium, & leve: at judicium præcedens exclusi-
 vam, non est dubium, sed certum moraliter, utpote
 quod oritur ab indicijs ita vehementibus, ut cogant
 prudentem quemque ita judicare: Unde judicium
 ex quo oritur Exclusiva, licitum est, utpotè prudens:

F

Nec

Nec à D. Thomâ reprobatur loco citato ut illicitum, sed solum reprobatur iudicium quod fuerit dubium, leve, & temerarium.

Sed dato & non concessio, quod iudicium formatum à Principe de improbitate Titij exclusi, non esset ita firmum, & prudens; & quod aliquam pateretur moralem dubitationem: adhuc posset Princeps prudenter, & licitè ex eo moveri ad interponendam Exclusivam Titij. Ratio est, quia agitur de damno vitando: In isto enim casu, secundum D. Thomam & omnes Doctores, expedit dubia in deterio- rem partem accipere: & supponere illud, quod est deterius, ut possit esse præcautio contra malum imminens, & ei occurratur. Verba D. Thomæ sunt hæc: *Ad Tertium dicendum, quod interpretari aliquid in deterio- rem partem contingit dupliciter: Uno modo per quandam suppositionem: & sic cum debemus aliquibus malis adhibere remedium (sive nostris, sive alienis) expedit ad hoc ut securius remedium apponatur, quod supponatur id, quod deterius est, quia remedium, quod est efficax contra majus, multò magis est efficax contra minus malum: Hæc D. Thomas; & quid clarius? Cajetanum etiam audiamus, scio, inquit ibidem, quòd quoad actum cautela & remediij, omnia sunt supponenda in pejo- rem partem: & loquitur Cajetanus sicut D. Thomas, de eo, cui incumbit occurrere malis immi-*

imminentibus, ut est Princeps respectu Ecclesiæ & Reipublicæ.

Ex quibus omnibus duo inferuntur juxta doctrinam D. Thomæ: vnum est quod Exclusiva non sit contra justitiam, quia judicium eam præcedens de improbitate Titij exclusi, fundatur in indicijs sufficientibus gignere judicium prudens, & certum moraliter de ejus improbitate. Alterum est, quod dato casu, quod indicia non essent ita vehementia, & certa moraliter, sed dubia: Possent nihilominus Princeps (cui ex officio incumbit occurrere malis imminentibus, remedium eis apponere, & agere de damno vitando) supponere id quod deterius est, interpretando dubia in deteriorem partem, ut securius valeat occurrere malis. Hoc facit Princeps per Exclusivam, videlicet occurrere malis, ergo dato quod Princeps in præcautionem, & ut remedium apponat, dubia in deteriorem partem interpretentur, licitè id faceret: & D. Thomas docet, *expedire*, ut sic faciat.

Exemplum communiter afferunt Doctores quod benè rem declarat, & est hoc; habeo aliqua indicia, nec certa, nec levia, dubia tamen, de eo, quod Joannes sit fur: possum ego licitè in isto casu, ut occurram damno meo, claudere ei ostium domus

meæ , ne ingrediatur & furetur quæ mea sunt ; & in hoc nullam planè facio Joanni injustitiam , quia licitum est mihi præcavere damno meo , interpretando dubia in deteriorem partem , ut remedium apponam malo mihi imminenti , & ei occurram , juxta doctrinam S. Thomæ citatam *num. 56.* Si ergo ne damnificer in furto pallij , aut alterius rei familiaris , possum licite claudere Joanni ostium domus meæ , ne ingrediatur , & furetur pallium , existentibus indicijs dubijs tantùm de eo , quòd ipse sit Latio , & ad hoc sic præcavendum , possum tutâ conscientia dubia in deteriorem partem interpretari. Cur Principi habenti indicia non dubia , sed certa moraliter , de improbitate Titij , non erit ei licitum , in præcautionem damni communis , sollicitare & procurare , mediante Exclusivâ , ut ei ostium ad Pontificatum occludatur , ne introgressus cuncta publica Ecclesiæ dissipet , perdat & evertat.

*Quòd Exclusiva nullam faciat Injustitiam
Excluso.*

59 **S**ecundò peccat Exclusiva contra justitiam , quia infert damnum excluso , contra justitiam , præcipuè in casu , quo Titius dignior excluderetur , ut potest accidere: Ergo. Antecedens probatur ,
quia

quia Exclufiva, quantum in fe eft impedit ne eligatur, privando eum jure, quod ad id habebat: Ergo. Argumentum hoc tangit punctum de digniore, & petit examen & difcuffionem, quis dignior dici debeat? de quo fectione fequenti: Sed nunc

Refpondeo Primò, Principem non excludere digniorem neque dignum: fed inimicum Pacis publicæ. Non enim fpectat ad Principem judicare de meritis eorum, qui debent, & poffunt eligi, quia non eft Elector, & folùm gaudet officio Defenforis Ecclefiæ, & Protectoris fuarum Provinciarum, ſibi à Deo creditarum: & ratione muneris iftius incumbit ei proponere, & conari ne eligatur ille in Pontificem, de quo prudenter judicat certò moraliter futurum exterminatorem pacis publicæ, in perniciem Ecclefiæ, maximè fui Regni.

Refpondeo ſecundò, repugnantiam eſſe in terminis, quòd fit dignior Pontificatu Titius exclusus ob animi inquietudinem, & privatas confœderationes ad eos, qui bellis Eccleſiam vexant, & contriſtant: nam vox iſta *dignior Pontificatu*, eſt vox relativa ad utilitatem Eccleſiæ, cui eſt præficiendus electus, ut ſectione ſequenti explicabo: unde hîc & nunc ille tantùm erit dignior, qui in Eccleſiæ pacem (cæteris parib. & ſuppoſitis ſupponendis) fuerit magis propenſus.

Sed de hoc latè sectione sequenti.

61

Respondeo Tertio, Principem per Exclusivam non privare Titium jure aliquo, quod restitutione exposculet, quia obligatio restituendi solum oritur ex violatione justitiae commutativae, non ex violatione justitiae distributivae, ut supponunt Tannerus 2.2. disp. 4. de just. quest. 6. dub. 1. nu. 20. versu nec etiam. Layman lib. 4. sect. 5. tract. 2. cap. 7. num. 2. post Adrianum, Sotum, Cobarrubias, Navarrum, Valentiam, Toletum, Saa, Lessium & Gutierrez, locis à Layman citatis & expresse traditur etiam à Martino de Ledesma 2. p. 9. 18. v. secunda conclusio: Mercado de contractib. lib. 6. cap. 17. versu, y asi dicen: Rebellus de obligation. just. 1. p. lib. 3. quest. 3. Dignior autem tempore Exclusivae nullum jus habet, ob cuius violentiam oriatur obligatio restituendi ex justitia. Quod sic ostendo: nam imprimis non habet jus ad rem, cum oriatur ex ipsa electione, secundum omnes Doctores: Praeterea, nec habet jus in re, quia istud consurgit ex possessione (& in nostro casu habetur ex consensu, & acceptatione electi, subsequuta ad electionem) quae nullo modo concurrunt in digniore excluso, tempore exclusionis: quo tempore solum habet dignior (ut rectè dixit P. Suarez lib. 4. de Relig. cap. 50. num. 29.) idoneitatem, quae licet aliquando sufficiat ad jus ad rem, pertinens ad justitiam distributivam, tamen illud non est propriè jus (quia scilicet non obligat ad restitutionem)

sed quae-

sed quedam proportio persone cum tali munere. Hæc Suarez;
& est optimum simile in Artifice maximè dextero,
& habile ad aliquod opus, qui ex habilitate nullum
jus acquirit ad præmium pro opere faciendo desti-
natum, usque dum cum effectu tale opus efficiat.

Vnde consequenter prædicti Doctores docent, ⁶²
quod casu, quòd excluderetur ille, qui in veritate
est dignior, & esset facienda restitutio; tunc restitutio
non deberetur excluso digniori, sed Ecclesiæ, vel
communitati, cui infertur præjudicium per exclusi-
onem dignioris. Videatur Tannerus, num. 2. Est
optimum exemplum illud, quo utitur Sotus lib. 4. de
just. quest. 6. art. 3. in solutione ad 6. arg. in examine sententiæ
Cajetani ubi sic habet: *si enim Paterfamilias Æconomum
suum conducere operarios, mitteret: ill. autem studio conduceret
eos, qui non essent ad opus idonei: restitutione profectò teneretur,
non idoneis, quos prætermisit, sed Domino, cui damnum dedit:*
& concludit Sotus, quem sequitur Tannerus, dicens
hoc esse de communi mente Doctorum: Videatur
etiam Cajetanus, *tomo 2. opuscul. tract. 9. quest. 3. versiculo,*
quoad Tertium: ubi cum D. Thomâ docet, re-
demptionem vexationis in consecutione Beneficij,
non habere propriè locum ante jus acquisitum,
mediante electione.

Ex quibus apparet, quod Exclusiva nullo jure
privet

privet exclusum digniorem (etiamsi malignitate interponatur, & repræsentetur) ita ut inducat obligationem restituendi.

- 63 Addo, quòd nec privatur exclusus potentiâ, quam habet, ut eligatur: nam sunt ita validæ preces Principis, ut cogantur Sacri Electores non eligere, quem voluerint, etiam reluctante Principe excludente: unde repræsentatâ Exclusivâ facta tectâ sunt omnia exclusi, ut possit eligi. Et dato, quòd preces Principis essent efficacissimæ; adhuc non privatur exclusus jure (si quod habet) ad passivam vocem: nam hoc jus tantum consistit in potentia ad eligi: Exclusiva autem non eò respicit, ut potentiam destruat ad eligi: sed solum impedire conatur ipsum eligi actuale: & cum possint esse simul carentia electionis passivæ (ad quam tantum dirigitur Exclusiva) & potentia ad eam, ut patet in omnibus, qui possunt eligi, & non eliguntur: sequitur quòd Exclusiva non auferat excluso potentiam ad eligi: & solum impediât actualem passivam electionem.

Quod

*Quod Exclusiva non presumat ingredi
Electionem.*

Tertio peccat Exclusiva temeratione sacrilegâ: 64
nam agit de electione Pontificis: ergo illicita
est Principi sæculari. Consequentia probatur, quoni-
am nil frequentius in sacris Canonibus, quam in-
terdicere Principibus, & sæcularibus cunctis, ne se
ecclesiasticis electionibus intromittant: Ergo.

Respondeo Exclusivam non ingredi electio-
nem determinatæ personæ: immò nec versatur circa
electionem alicujus vagè sumptæ: sed tota subsistit
ante electionem, & agit de eo, quod est prævium
electioni, nempe de remotione indigni, ne eligatur.
Cum autem remotio indigni fit præparatio viæ ad
electionem de digno, sequitur quod Exclusiva non
ingrediatur electionem, nec attingat terminos ejus,
sed omninò eam antecedit. Nec facit positivè Exclu-
siva prædictam præparationem viæ, sed solùm nega-
tivè, quia nihil ponit positivè ad electionem de digno,
sed obstaculum removendo (quod est de genere
negativi) viam parat ad ejus electionem. Sacri autem
Canones toti sunt in arcendo sæculares ab ingressu
electionis positivæ; non enim permittunt, quod

G

suffra-

suffragium pro electione conferant ministrorum Ecclesiæ: benè tamen gaudent, quod sæculares viam præparent expeditam pro electione digni, removendo scilicet indignum ab electione: de quo latè sectione sequenti, & nunc aliquid ex praxi Ecclesiæ subjicio.

65 Sæculares nunc admittuntur ab Ecclesia, pro ferendo testimonio de vita, & honestate eligendorum: sed hoc est admittere sæculares ad Exclufivam de indigno, & ad præparandam viam negativè pro electione de digno: ergo. Antecedens constat ex Pontificali Romano, titulo de Ordinatione Præbyteri, ubi in monitorio ad Populum & Plebem, hortatur Laicos, ut circa vitam, & mores ordinandorum, testimonium ferant. Verba sunt hæc: *Itaque quod de eorum actibus (nempe Diaconorum ad Præbyteratus Ordinem promovendorum) aut moribus noveritis, quid de eorum merito sentiatis, libera voce pandatis, & his testimonium tribuatis. Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, & propter Deum, cum fiducia exeat, & dicat: haftenus Pontificale. Ubi manifestè apparet, quod Ecclesia, quæ his temporibus Laicos omninò removet à ferendo suffragio pro electione suorum ministrorum: non solum non vetat eis dare exclufivam removendo indignum, immò eos invitat, & provocat ad eam*
inter-

interponendam, medio testimonio de criminibus,
(si quæ sunt) ac dignitate promovendorum: Notentur
illa verba: *si quis habet aliquid contra illos, exeat & dicat.*

Hac (reor) de causa Cardinalis Bellarminus 66
tomo 1. lib. 1. de Cleric. cap. 7. versic. secundo dico, affirmat
Ecclesiam hodie admittere Laicos ad ferendum
testimonium de vita, & moribus Ordinandorum.
Audiamus Bellarminum respondentem Hæreticis,
qui ex verbis S. Cypriani malè intellectis, conabantur
probare sæculares gaudere facultate, ac jure ferendi
positivè suffragium in electionibus ecclesiasticis:
Verba Bellarmini sunt hæc: *Dico Cyprianum hoc loco
nihil tribuere Populo circa electiones Sacerdotum, nisi ut ferant
testimonium de vitâ & moribus Ordinandorum. Quod nunc
etiam servatur in Eccl. siâ Catholicâ. Dicit autem Cyprianus
Populum habere potestatem eligendi, quia Populus potest dicere,
si quid noverit boni aut mali de ordinando. Vide igitur
Venerabilem Cardinalem duo simul hodie ab Ec-
clesiâ praticari fatentem: Unum, excludere omni-
nò Laicos à suffragio ferendo pro electionibus
Ecclesiasticis; aliud, admittere omninò eos ad de-
ponendum circa mores, ac defectus Ecclesiastico-
rum Ordinandorum. Signum ergò, quòd Exclusiva,
seu remotio indigni, per depositionem criminum
(quæ reddunt eum indignū ordinari, & promoveri)*

nec pertinet ad electionem positivam, nec eam ingreditur, sed omninò eam antecedit: nec est sæcularibus interdicta (quod est finis & scopus hujus dictaminis) sed concessa, aut ad minus permiffa; ut expressè probabo Sectione sequenti, cum de hoc sermo redibit.

S. VI.

Exclusivæ honestas roboratur ex dictis, & quòd sit actus imperatus à charitate, suadetur.

67 **L**ucem sortientur, quæ diximus, non exiguam Lex iteratâ confirmatione Exclusivæ. Suppeditat autem Ecclesia robustum ad id fundamentum, verbis illis quibus sæculares provocat, ut de Ordinandorum moribus testimonium ferant, Videlicet, *pro Deo & propter Deum, exeat & dicat:* ex quibus tale conficium argumentum.

Exclusiva Zelat Dei honorem.

Zelare Dei honorem, & exercere charitatis actum sunt actiones honestæ, & laudabiles: sed qui indignum arcet ab officio ecclesiastico, impediendo ne illud obtineat, zelat honorem Dei, & exercet actum